

Mikä on Vangin perheen polku?

Vanhemman vankeusrangaistus vaikuttaa monen ihmisen elämään. Se voi olla suuri järkytys ja arkea kuormittava muutos. Toisaalta joskus se on myös kaivattu helpotus kaoottiseen perhe-elämään.

Erityisesti lapsella ei useinkaan ole ketään kenen kanssa hän voi asiaa pohtia. Vanhemmalle ja työntekijällekin asia voi tuntua niin vaikealta, että sen mieluummin ohittaa kuin ottaa puheeksi. Vanhempi on voinut myös kieltää lasta kertomasta asiasta kenellekään.

Vangin perheen polku -työväline auttaa ottamaan vankeusrangaistuksen puheeksi. Työvälineessä rikosseuraamusprosessi on jaettu viiteen vaiheeseen, joista kustakin on oma piirroskuva.

Vaiheet ovat nimeltään:

1. Rikos
2. Tutkinta
3. Rangaistus
4. Koevapaus/Vapautuminen
5. Uusi arki

Työvälineen avulla vanhemman tai lapsen on helpompi kertoa omista kokemuksistaan, tunteistaan ja arkeen liittyvistä muutoksista eri vaiheissa.

Oman tarinan kertominen korostaa ihmisen omaa asiantuntijuutta, ja tuo esille sekä voimavaroja että tuen tarpeita. Samalla kertoja voi myös kysyä mielessä pyöriviä kysymyksiä ja saada niihin vastauksia.

Työvälineestä on apua myös monitoimijaisessa yhteistyössä asiakassuunnitelmia laadittaessa. Lapsen tai vanhemman kanssa käyty keskustelu tuo esille heidän tarpeitaan myös ympäristöissä, joissa perinteisesti käsitellään asioita aikuisen yksilöllisestä näkökulmasta. Työkalua voi hyödyntää laajasti lapsi- ja perhepalveluis- ja Rikosseuraamuslaitoksen eri toimipisteissä.

Vangin perheen polku -työvälinepaketti sisältää seuraavat osat:

1. Vangin perheen polun kuva viidestä rikosseuraamusvaiheesta
2. Kuvakortit eri vaiheista erikseen, sisältäen keskustelua avustavia kysymyksiä
3. Eri tunteita kuvaava kuvakortti
4. Työvälineestä kertovat ohjeistukset:
 - työntekijälle
 - lapselle
 - vanhemmalle
5. Rikosseuraamusprosessiin liittyvä sanasto lapsen kanssa käytäviin keskusteluihin

Suomessa on arviolta jopa 10 000 lasta, joita vanhemman vankeusrangaistus koskettaa. Tutkimusten mukaan vanhemman vankeusrangaistus lisää lapsen syrjäytymis- tai masennukseen sairastumisen riskiä. Näiden riskien torjumiseksi on tärkeää saada kuuluviin lasten kokemukset aikuisten haasteiden keskellä. Vanhemmuustyö muurin molemmilla puolilla lisää lapsen osallisuutta.

Työntekijänä Vangin perheen polulla

Lapselle vanhemman vankeusrangaistus on iso, vaikeasti ymmärrettävä asia. Sinun on mahdollista olla lapselle se ”yksi turvallinen aikuinen”, jonka kanssa keskustelu auttaa lasta vaikeassa elämäntilanteessa. Sinä voit tarjota hänelle mahdollisuuden puhua ”siitä asiasta”, josta yleisemmin vaietaan. Asiasta, joka luultavasti vaivaa hänen mieltään, huolettaa, surettaa ja vaikeuttaa keskittymistä muihin asioihin.

Vangin perheen polussa on piirroskuvin kerrottu niistä tilanteista ja tapahtumista, joita lapsi on jo rikosseuraamukseen liittyen kohdannut tai mitä hänelle on tulossa. Piirroskuvat auttavat lasta eläytymään tapahtumiin ja tilanteisiin oman kokemuksensa kautta. Kuvien avulla hänen on helpompi saada kiinni muistoista, tapahtumista ja toiveista ja kertoa niistä.

Vangin perheen polkua voi käyttää myös vanhemman kanssa. Oman tarinan rakentamisesta hyötyy niin itse rikosentekijä kuin hänen puolisonsa tai läheisensä. Miten rikos ja rangaistuksen suorittaminen on vaikuttanut heidän elämäänsä ja vanhemmuuteensa? Mikä on muuttunut tai muuttumassa? Kun kuulet vanhemman tai/ja lapsen kertomuksen, saat kokonaiskuvan siitä, millainen kokemus rikosseuraamus on heille ollut.

Kun aloitat käyttämään Vangin perheen polkua:

1. Tutustu materiaaleihin etukäteen.
2. Pyydä tapaamisessa lasta/aikuista kertomaan, mitä eri vaiheissa tapahtui/millaista heillä silloin oli.
3. Löydät lisäkysymyksiä jokaisen vaiheen pikkukorteista.
4. Kysy tapahtumien lisäksi tunteista (käytä kasvokuvia), ajatuksista ja arkeen tulleista muutoksista.
5. Eri vaiheiden lisäksi voit kysyä:
 - Millaisia seurauksia vankeusrangaistuksella on ollut?
 - Millaisia kysymyksiä ja tiedon tarpeita hänellä on?
 - Millaista tukea hän tarvitsee?

Vangin perheen polkua voit käyttää esimerkiksi:

Lapsen kanssa

- kun haluat kuulla hänen perhetilanteestaan ja kokemuksistaan
- kun vanhempi on lähdössä vankilaan, on suorittamassa vankeusrangaistusta tai vapautumassa vankilasta (myös koevapauden ja valvontarangaistuksen lapsen mielipiteen selvittämisen yhteydessä)

Vanhemman kanssa

- tuettaessa ja arvioitaessa vanhemmuutta tuomion aikana tai siviilissä
- kartoitettaessa siviilissä olevan perheen tuen tarvetta
- rangaistusajan- tai perhetyön suunnitelmaa ja sen tavoitteita laadittaessa
- useita perheenjäseniä tavattaessa (esim. koevapauden valmistelu)
- ennen Lapset puheeksi -keskustelua luomaan ymmärrystä vanhemmuuden toteutumiselle
- pohtiessanne vanhemman kanssa perhe-elämää lapsen silmin: mitä lapsi on mahdollisesti kokenut?
- verkostopalavereissa ja asiakkuuden siirtopalavereissa sekä suunnitelmien yhteen sovittamisessa

